

РЕЦЕНЗІЯ

рецензентки, докторки психологічних наук, професорки Буняк Надії Андрониківни, професорки, професорки кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету на дисертацію Грішина Едуарда Олександровича на тему: «Психологічний супровід розвитку резильєнтності як чинника саморегуляції особистості, яка перебуває в складній життєвій ситуації», поданої до захисту в спеціалізовану вчену раду ДФ 58.082.049 Західноукраїнського національного університету на здобуття наукового ступеня доктора філософії із спеціальності 053 Психологія.

Актуальність теми дисертації.

Тема психологічного супроводу розвитку резильєнтності в складних життєвих ситуаціях є дуже актуальною. Резильєнтність - це здатність саморегулювання особистості для подолання стресу, негативних життєвих подій та ситуацій. Вона є важливим чинником, який дозволяє пристосовуватися до змін та виходити з труднощів зі збереженням психологічного благополуччя.

Станом на сьогодні розвиток резильєнтності як властивості психіки людини є одним із важливих напрямів психологічно наукових досліджень. Це обумовлено виключно потребами забезпечення функцій збереження та підтримки життя в умовах повномасштабного вторгнення, наслідків пандемії, втрати стабільного рівня життя.

Складні життєві ситуації, такі як втрата роботи, розлучення, серйозна хвороба або надзвичайні події, можуть суттєво позначитися на психологічному стані особи та її здатності адаптуватися до нових умов. Психологічний супровід розвитку резильєнтності направлений на допомогу людям у зміцненні їх психологічних ресурсів і розвитку здатності краще справлятися зі стресом та перешкодами. Цей підхід базується на розумінні, що резильєнтність може бути розвинена та зміцнена шляхом навчання різноманітних стратегій, таких як підтримка соціальних зв'язків, позитивне мислення, управління емоціями, планування та прийняття рішень. Цей підхід до саморегуляції особистості може

допомогти людям виходити зі складних ситуацій з більшою силою та стійкістю. Отже, психологічний супровід розвитку резильєнтності є важливим фактором у підтримці психологічного благополуччя та адаптації до складних життєвих обставин. Він дозволяє особистості знайти внутрішні ресурси для повернення до нормального функціонування та прогресування після важких переживань.

Новизна дослідження та одержаних результатів.

Наукова новизна дисертації Е. О. Грішина полягає в тому, що за допомогою відповідних методів дослідження вперше виявлено ресурсний потенціал резильєнтності, який проявляється у її негативних зв'язках з емоційним вигоранням і психічною виснаженістю, а також у позитивних зв'язках, що пов'язані із психологічним благополуччям і самоактуалізацією особистості; встановлено психологічні передумови резильєнтності особистості у важких життєвих обставинах, серед яких диспозиційний оптимізм, смисложиттєві орієнтації, життєстійкість, духовні цінності, самоповага, самоефективність і конструктивні копінг-стратегії. А також деталізовано сутність поняття «резильєнтність» як психологічного ресурсу, що допомагає особистості долати стрес та адаптуватися до нових умов життя після травматичних ситуацій, забезпечуючи її повноцінне функціонування.

Дисертаційна робота Едуарда Грішина виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету науково-дослідних робіт кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету, Зокрема: «Психодидактичні технології освітніх взаємодій та їх розвивальний потенціал» (номер державної реєстрації 0119U101004), «Психосоціальне деталювання суспільних та особистісних подій як технологія мислевчинання» (номер державної реєстрації 0123U104568).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків, пропозицій.

Виконання дисертаційної роботи здійснено на високому рівні обґрунтовано та підтверджено достовірними експериментальними даними. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та пропозицій на тему психологічного супроводу розвитку резильєнтності як чинника саморегуляції особистості, яка перебуває в складній життєвій ситуації, є високим. Цю високу якість підтверджують наукові дослідження, які базуються на реалістичних та належно обґрунтованих теоретичних основах. Науковий статус досліджень, їх публікація в рецензованих наукових журналах та залучення авторів мають велике значення для визначення обґрунтованості та достовірності висновків та пропозицій. Дослідження засновані на наукових методах та статистичних аналізах даних, що додає їм надійності. Також важливо відмітити, що позитивний ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень посилюється завдяки активному застосуванню принципу реплікації досліджень та підтвердження результатів з боку інших дослідників. Отже, наукові положення, висновки та пропозиції щодо психологічного супроводу розвитку резильєнтності як чинника саморегуляції особистості, яка перебуває в складній життєвій ситуації, є надійними та обґрунтованими на підставі результатів наукових досліджень, які виконані згідно з науковими стандартами та прорецензовані та перевірені експертами. Отже, висновки та пропозиції доцільно застосовувати для подальшого дослідження та практичного застосування методів і прийомів психологічного супроводу та розвитку резильєнтності особистості, яка опинилася в складних життєвих ситуаціях.

Загальна характеристика роботи.

Кваліфікаційна наукова праця складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Список використаних літературних джерел налічує 163 найменування, із них 93 іноземною мовою. Повний обсяг

дисертації 180 сторінок. Основний зміст викладено на 164 сторінках. Робота містить 69 рисунків, 41 таблиця.

У вступі в лаконічній, але достатньо повній мірі, наведено дані щодо актуальності та обґрунтування теми дисертаційного дослідження. Автором коректно сформульовано мету, що виокремлено у завданнях роботи, визначено об'єкт та предмет дослідження, представлено опис методів дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість.

Перший розділ, що містить три підрозділи, розкриває сучасні наукові погляди на проблему психологічного супроводу розвитку резильєнтності як чинника саморегуляції особистості у складній життєвій ситуації. У результаті теоретичного аналізу автором обґрунтовано що резильєнтність у психології доцільно розглядати у трьох аспектах: 1) як характеристику, рису чи здатність у подоланні стресу; 2) як процес подолання стресу (допінг); 3) як адаптаційно-захисний механізм особистості, сприяє опору стресу чи адаптації після психотравми. Дисертанотом доведено що психологічний супровід розвитку резильєнтності особистості передбачає впровадження системи впливів, спрямованих на розвиток різних якостей та здатностей, які сприяють підвищенню рівня резильєнтності. Ці якості включають стресостійкість, життєстійкість, пошук сенсу у житті, оптимізм, самоповагу, самоефективність, уміння контролювати себе та регулювати свої емоції, духовні цінності, а також застосування конструктивних стратегій копіngu.

У другому розділі та третьому розділах дисертації обґрунтовано психологічні кореляти та предиктори резильєнтності як ресурсу особистості у складних життєвих ситуаціях та програму розвитку резильєнтності особистості як ресурсу в умовах складних життєвих ситуацій. Визначено та апробовано комплекс методів для психодіагностики резильєнтності особистості як ресурсу в умовах складних життєвих ситуацій. Цей набір включає не лише засоби оцінки самої резильєнтності особистості, результати психометричних досліджень яких підтверджують їхню валідність та надійність, але й методики, що дозволяють вивчити різноманітні ресурси особистості, такі як

самореалізація, емоційне вигорання, психологічне благополуччя, особистісне виснаження, життестійкість, конструктивні стратегії копіngu, осмисленість життя, диспозиційний оптимізм, духовні цінності, самоповагу та самоефективність. Крім того, розроблено та апробовано програму резильєнтності особистості як ресурсу в умовах складних життєвих ситуацій.

Водночас, позитивно оцінюючи дисертацію Грішина Е.О., є деякі побажання, врахування яких надало б роботі завершеності, зокрема, у кваліфікаційній роботі виокремлено резильєнтність як ресурс особистості у складних життєвих обставинах із певними психоемоційними проявами. Водночас, на нашу думку, робота виграла би, якщо детальніше охарактеризувати основні кореляти резильєнтності.

Побажання та зауваження не є істотними та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, котра є оригінальним, якісним та змістовним дослідженням, яке виконано на високому науковому рівні.

Завершеність дисертації в цілому та її відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційне дослідження Едуарда Олександровича Грішина на тему: «Психологічний супровід розвитку резильєнтності як чинника саморегуляції особистості, яка перебуває в **складній** життєвій ситуації» є самостійною творчою працею, що відповідає вимогам чинного законодавства, містить нові науково-обґрунтовані дані, які є вагомим внеском у сучасну психологічну науку.

Загальний висновок.

Підсумовуючи вищевказане, можна зазначити, що дисертаційна робота Едуарда Олександровича Грішина на тему "Психологічний супровід розвитку резильєнтності як чинника саморегуляції особистості, яка перебуває в складній життєвій ситуації" є самостійною і завершеною науково-дослідною роботою.

Кваліфікаційна робота відзначається актуальністю, високим методологічним рівнем, науковою новизною, практичним та теоретичним значенням, обсягом проведених досліджень і наявністю доказової бази. В ході досліджень отримано нові обґрунтовані результати. Дисертація повністю відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Грішин Едуард Олександрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 – Психологія.

Офіційний опонент:

професорка кафедри психології
та соціальної роботи
Західноукраїнського національного
університету, докторка психологічних
наук, професорка

Надія БУНЯК

Надія БУНЯК

Здійнято:
начальник загального відділу *Алла СЕЦЕНКО*